

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης

«Διοικητική της διακινδύνευσης στην παγκόσμια πολιτική»

ΠΑΠΑΝΙΚΟΥ ΑΡΤΕΜΙΣ

Τριμελής επιτροπή:
ΚΟΥΤΣΟΥΚΗΣ ΝΙΚΗΤΑΣ-ΣΠΥΡΟΣ
ΧΟΥΝΤΑΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΦΑΚΙΟΛΑΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Τελική έκδοση

Κόρινθος, 2019

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL & POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE & INTERNATIONAL RELATIONS

MASTER'S PROGRAMME IN
"GLOBAL RISKS AND ANALYTICS"

Master's dissertation specializing in

"Risk management in global politics"

PAPA ARTEMIS

Committee:
KOUTSOUKIS SPIROS-NIKITAS
XOUDALAS PANAGIOTIS
FAKIOLAS EUSTATHIOS

Final version

Corinth, Greece, 2019

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον η ανάγκη για ένα σταθερό πλαίσιο και προβλέψιμο σύστημα είναι κάθε άλλο παρά επίκαιρη. Η παρούσα εργασία εξετάζει όλους εκείνους τους ασταθείς παράγοντες και τις προϋποθέσεις τους που δημιουργούν αβεβαιότητα και αλλάζουν τον ρου της ιστορίας. Ο τρόπος με τον οποίο διαχειριζόμαστε τους κινδύνους είναι ένα κομμάτι από το μέλλον. Ο κίνδυνος ορίζεται διαφορετικά ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο εμφανίζεται. Στο κείμενο που ακολουθεί, παρουσιάζουμε τους βασικούς ορισμούς όπως εμφανίζονται στην διεθνή βιβλιογραφία και προσδιορίζουμε τους κινδύνους που ενέχει μια εσφαλμένη πολιτική ή και κοινωνική δράση. Ο πολιτικός κίνδυνος όπου εμφανίζεται είτε ως αστάθεια κυβερνητική είτε ως κοινωνικός αναβρασμός και τρομοκρατικές επιθέσεις έχει αντίκτυπο στην ροή του χρήματος και επαναρυθμίζει τους οικονομικούς κύκλους στην εγχώρια αλλά και στην διεθνή -καθώς είναι αλληλεξαρτώμενες- οικονομίες. Η αστάθεια και η ανασφάλεια που δημιουργούν κοινωνικοί παράγοντες οδηγούν τα κεφάλαια σε περισσότερο ασφαλές περιβάλλον (στο εξωτερικό) αυξάνοντας τα επιτόκια στο εσωτερικό λόγω έλλειψης ρευστότητας. Η εικόνα που δίνει μια χώρα στην περίοδο πολιτικών και κοινωνικών αντιπαραθέσεων και βίαιου εξτρεμισμού, μειώνοντας το γόητρό της, οδηγεί τους επενδυτές και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αποσύρουν τα κεφάλαιά τους ή να μην τις επιλέξουν ως βάση δραστηριοτήτων. Το ασφυκτικό κλίμα που δημιουργείται

επιφέρει συνέπειες όχι μόνο στο άμεσο μέλλον ενώ επιδρά -περιορίζοντας την αυτονομία της-και στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	
1.1 ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	
1.2 ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	
1.3 ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	
2. ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	
3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	
4. ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	
4.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ.....	
4.2 ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ.....	
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : Ιστορική εξέλιξη της έννοιας του πολιτικού κινδύνου (Αλαμπάσης, 2018).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 : Βασικά μεθοδολογικά εργαλεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 : Η πορεία του ελληνικού χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ την περίοδο 1999-2010

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 : Ποσοστιαία μεταβολή του ελληνικού ΑΕΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 : Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα ανα χώρα προέλευσης και ανά έτος

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 : Ποσά που επενδύθηκαν στην Ελλάδα ανά χώρα και ανά έτος

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ 1999-2010

ΓΡΑΦΗΜΑ 2 ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3 ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΒΙΑΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 4 ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΓΡΑΦΗΜΑ 5 ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Εισαγωγή

Σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον η σταθερότητα των οικονομικών κύκλων παραμένει το ζητούμενο προκειμένου να επιτευχθεί ανάπτυξη και σταθερότητα σε μία γεωγραφική περιοχή του πλανήτη. Η παρούσα εργασία εξετάζει όλους εκείνους τους ασταθείς παράγοντες και τις προϋποθέσεις τους που δημιουργούν αβεβαιότητα και αλλάζουν τον ρου της ιστορίας. Ο τρόπος με τον οποίο διαχειριζόμαστε τους κινδύνους είναι ένα κομμάτι από το μέλλον. Ο κίνδυνος ορίζεται διαφορετικά ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο εμφανίζεται. Στο κείμενο που ακολουθεί, παρουσιάζουμε τους βασικούς ορισμούς όπως εμφανίζονται στην διεθνή βιβλιογραφία και προσδιορίζουμε τους κινδύνους που ενέχει μια εσφαλμένη πολιτική ή και κοινωνική δράση. Ο πολιτικός κίνδυνος όπου εμφανίζεται είτε ως αστάθεια κυβερνητική είτε ως κοινωνικός αναβρασμός και τρομοκρατικές επιθέσεις έχει αντίκτυπο στην ροή του χρήματος και επαναρυθμίζει τους οικονομικούς κύκλους στην εγχώρια αλλά και στην διεθνή -καθώς είναι αλληλεξαρτώμενες- οικονομίες. Η αστάθεια και η ανασφάλεια που δημιουργούν κοινωνικοί παράγοντες οδηγούν τα κεφάλαια σε περισσότερο ασφαλές περιβάλλον (στο εξωτερικό) αυξάνοντας

τα επιτόκια στο εσωτερικό λόγω έλλειψης ρευστότητας. Η εικόνα που δίνει μια χώρα στην περίοδο πολιτικών και κοινωνικών αντιπαραθέσεων και βίαιου εξτρεμισμού, μειώνοντας το γόητρό της, οδηγεί τους επενδυτές και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αποσύρουν τα κεφάλαιά τους ή να μην τις επιλέξουν ως βάση δραστηριοτήτων. Το ασφυκτικό κλίμα που δημιουργείται επιφέρει συνέπειες όχι μόνο στο άμεσο μέλλον ενώ επιδρά -περιορίζοντας την αυτονομία της- και στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής.

Κεφάλαιο 1

Εννοιολογική προσέγγιση

Ο κλάδος των Οικονομικών οριοθετείται σύμφωνα με το σύστημα εννοιών στο οποίο στηρίζεται για να μελετήσει και να επεξηγήσει. Πιο συγκεκριμένα η Πολιτική Οικονομία, που συνδέεται με όλο το φάσμα των οικονομικών επιπτώσεων των πολιτικών αποφάσεων οριοθετείται με την επεξήγηση ακόμα και πολιτικών φαινομένων και το αντικείμενό της διευρύνεται. Η διαδικασία συγκρότησης των επιμέρους στοιχείων μιάς επιστήμης είναι μία σύνθετη διαδικασία. Το αντικείμενο της Πολιτικής Οικονομίας είναι διεπιστημονικό συγκροτείται παράλληλα με μεταβαλλόμενες έννοιες που σταθεροποιούνται στις ευρέως αποδεκτές και επαληθεύσιμες θεωρίες της. Οι δυσχέρειες που έχει να αντιμετωπίσει προέρχονται από το γεγονός ότι καλείται να διερευνήσει μιά κοινωνική πραγματικότητα που συχνά την χαρακτηρίζουν αντικρουόμενα συμφέροντα ως αποτέλεσμα κοινωνικοπολιτικών φαινομένων. Η επιστημονική γνώση συνδέεται με ένα προϋπάρχον, εξελισσόμενο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο που την οδηγεί συχνά σε αντικρουόμενες διατυπώσεις. Οι πολιτικές και οικονομικές ταυτότητες ή ιδεολογίες μπορεί να ασκούν μεγάλη επιρροή στην πολιτική οικονομία. Η προσέγγιση της Πολιτικής Οικονομίας συνενώνει την οικονομική με την πολιτική ανάλυση και άλλες μορφές επιστημονικής ανάλυσης.

Οι τυπικές οικονομικές θεωρίες δεν επαρκούν για την κατανόηση των εξελίξεων και της επίδρασης τους στα οικονομικά και πολιτικά ζητήματα παρά το γεγονός ότι συγκροτούνται τόσο από αναλυτικά όσο και από κανονιστικά στοιχεία. Οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί που πραγματοποιήθηκαν στον ευρωπαϊκό χώρο από τον 17ο αιώνα και οι αλλαγές που επέφερε η Γαλλική επανάσταση οδήγησε στην αποκλιμάκωση της έντασης μεταξύ διαφορετικών οικονομικοπολιτικών τάξεων που όμως δεν εξηγούνταν από κλασικές οικονομικές θεωρίες. Οι νέες κυρίαρχες κοινωνικές δυνάμεις έθεσαν τις βάσεις για μία εκ νέου κατανόηση των εξουσιαστικών πολιτικών δομών και οικονομικών παραγόντων. Εξίσου σημαντική για την εξέλιξη και κατανόηση του πεδίου της Πολιτικής Οικονομίας ήταν και η λήξη του Ψυχρού Πολέμου.

1.1 Κίνδυνος

Ο κίνδυνος (*Hazard*) αποτελεί ένα τμήμα της ανθρώπινης ύπαρξης και των κοινών δραστηριοτήτων, που σχετίζεται με απειλή της ζωής από κάποιο ατύχημα, με τον κίνδυνο συρρίκνωσης-απωλειας ιδιοκτησίας από επεμβάσεις τρίτων ή απρόσμενο γεγονός. Η ανθρωπότητα είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο καθώς κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα συνδέεται με έκθεση σε αυτόν. Ο κίνδυνος ορίζεται ως ένα δυνητικά καταστροφικό γεγονός είτε με δραστηριότητα που μπορεί να προκαλέσει απώλεια ζωής ή τραυματισμό, ζημιές σε περιουσίες, κοινωνικές και οικονομικές διαταραχές ή περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Μια άλλη ερμηνεία που δίνεται από τα Ηνωμένα Έθνη¹ είναι ότι ο κίνδυνος είναι ένα φαινόμενο ή γεγονός που ενδέχεται να προκαλέσει απώλεια ζωής, ή τραυματισμό στο άτομο και στο περιβάλλον. Οι κίνδυνοι ταξινομούνται με βάση την αιτία, σε δύο ενότητες:

- *Φυσικοί κίνδυνοι* (κίνδυνοι με βιολογική προέλευση, ή μετεωρολογική όπως είναι οι πυρκαγιές, οι πλημμύρες, οι ηφαιστειακές εκρήξεις, οι ασθένειες κ.α.).
- *Μη φυσικοί κίνδυνοι* (κίνδυνοι που προκαλούνται από τον άνθρωπο ή που σχετίζονται με την τεχνολογία, όπως είναι οι εγκαταστάσεις, τα μέσα μαζικής μεταφοράς, η τρομοκρατία, ο πόλεμος, οι κοινωνικές αναταραχές κ.α.).

¹United Nations Office for Disaster Risk Reduction.

1.3 Πολιτικός κίνδυνος

Προκειμένου να ορίσουμε τον πολιτικό κίνδυνο θα χρησιμοποιήσουμε γεγονότα από την πρόσφατη οικονομική ιστορία ορισμένων κρατών τα οποία κατέστησαν εμφανή την συσχέτιση μεταξύ πολιτικού κινδύνου και οικονομίας. Η έννοια του πολιτικού κινδύνου έχει προβληματίσει την ακαδημαϊκή κοινότητα αλλά και παράγοντες της οικονομίας. Για να χρησιμοποιήσουμε και την περιγραφή του Dan Borge στο βιβλίο του Κινδύνου: "μία κατάσταση η οποία έχει μεγάλο εύρος πιθανών εκβάσεων, έχει μεγαλύτερη αστάθεια και ίσως μεγαλύτερο κίνδυνο από μία κατάσταση που διαθέτει περιορισμένο εύρος πιθανών εκβάσεων." Ένα φαινόμενο που πρέπει να είναι ποιοτικό ώστε να λαμβάνονται οι κατάλληλες αποφάσεις, να αποτιμάται με σωστή διαχείριση ο κίνδυνος για να μην διενεργείται έκθεση σε αυτόν με αρνητικό πρόσημο στα αποτελέσματα. Εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης και του φαινομένου της διάχυσης μίας κρίσης με ταχύτατους ρυθμούς και της μετατροπής της σε επικίνδυνο φαινόμενο για τις εταιρείες η γρήγορη και έγκαιρη πληροφόρηση λαμβάνει τεράστια σημασία για την αποτίμηση του κινδύνου που απορρέει από πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα. Ο κίνδυνος που προέρχεται από την έλλειψη ρευστότητας και ο περιορισμός που υφίσταται η εξυπηρέτηση του χρέους εξαιτίας υπερβολικών δανεισμών, πρέπει να λαμβάνουν σωστή και έγκαιρη αξιολόγηση. Η βιβλιογραφία γύρω από το φαινόμενο του κινδύνου είναι αρκετά βοηθητική όσον αφορά την κατηγοριοποίηση των κινδύνων, με τους οποίους έρχονται αντιμέτωπες οι επιχειρήσεις, και αναγνωρίζει τα συγκεκριμένα τμήματα που περιλαμβάνει η κάθε κατηγορία. Η κατηγοριοποίηση του ρίσκου για τις διεθνείς επιχειρήσεις, αλλά και για την εθνική οικονομία δεν γίνεται σύμφωνα με κάποια καθολικά αποδεκτή τυπολογία. Ωστόσο, έχουμε την δυνατότητα να διαχωρίσουμε την βιβλιογραφία που ασχολείται με όρους του πολιτικού κινδύνου σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη και η πιο συνηθισμένη, προσέγγιση, αφορά την ανάμιξη της κυβέρνησης με λειτουργίες των επιχειρήσεων, αλλάζοντας κοινώς τους κανόνες λειτουργίας, και η άλλη προσέγγιση, πιστεύει ότι ο κίνδυνος προέρχεται από και προς κοινωνικές πηγές, και το ορίζει σαν την πιθανότητα που υπάρχει όταν ένα κοινωνικό γεγονός μπορεί να επηρεάσει το επιχειρηματικό κλίμα και την εθνική οικονομία γενικότερα. Διανύοντας, λοιπόν, έναν αιώνα που χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση και την

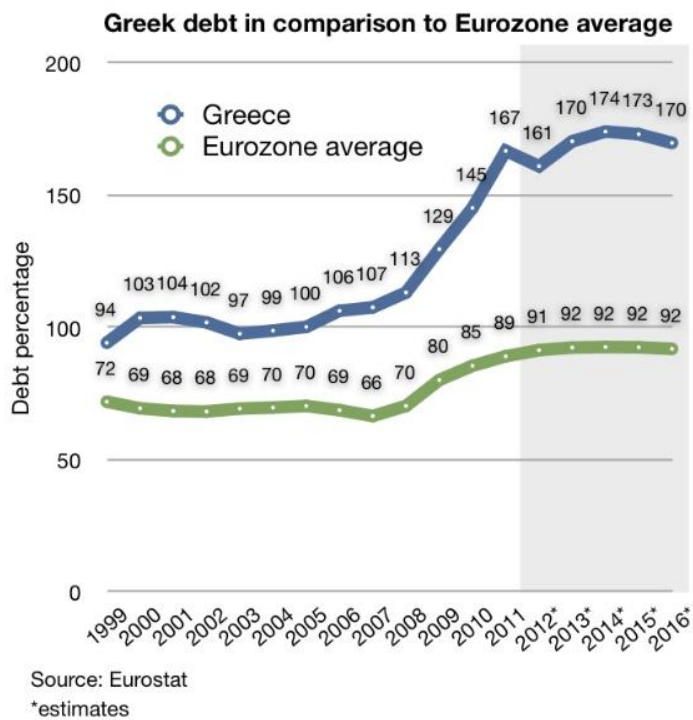
απελευθέρωση των αγορών έρχεται στο προσκήνιο το θέμα της συσχέτισης των οικονομιών, καθώς η οικονομική κατάσταση της εκάστοτε χώρας δεν αποτελεί πλέον εσωτερική της υπόθεση. Το θεωρητικό υπόβαθρο, ωστόσο, για την ανάλυση του κινδύνου, όπως αναλύθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, είναι σίγουρα ελλιπές. Καταυτόν τον τρόπο, το πρόβλημα γύρω από την εκτίμηση του κινδύνου μιας χώρας μετατρέπεται σε όλο και σημαντικότερο θέμα. Το ζήτημα του πολιτικού κινδύνου δεν ήταν πάντα τόσο καίριο, καθώς περιοριζόταν κυρίως σε θέματα απόκτησης και διεξοδικής εξέτασης συμβάντων, αλλά και προγενέστερων γεγονότων, σε αντίθεση με ζητήματα που ήταν πιο επίκαιρα. Έχει παρατηρηθεί ότι κατά την τελευταία εικοσαετία υπάρχει αυξανόμενο οικονομικό και πολιτικό ρίσκο και στον κλάδο των άμεσων ξένων επενδύσεων (Rimmerde Vries.2010)

Είναι τόσο περίπλοκες οι διαδικασίες που δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ο πολιτικός κίνδυνος προκαλεί οικονομική συρίκνωση παρά μόνο ότι την επηρεάζει ως ένα βαθμό. Τα θεμελιώδη μεγέθη και οι θεσμοί δεν μπορούν να διαχωριστούν το ένα από το άλλο, καθώς μία σταθερή οικονομία είναι το αποτέλεσμα κυβερνητικών πολιτικών και χρηματοοικονομικών θεσμών. (Gilpin, 2007)

Από ρυθμιστική άποψη όλες οι συναλλαγές είναι πλέον διεθνείς συναλλαγές και κάθε συναλλαγή δυνητικά υπόκειται στην παρέμβαση όχι ενός αλλά δύο ή περισσότερων κρατών (Λελεδάκης). Επομένως, τα κράτη και οι επιχειρήσεις δίνουν ιδιαίτερη προσοχή με ποιούς συναλλάσσονται προκειμένου να αποφευχθεί το φαινόμενο του ντόμινο (λόγω της έντονης αλληλεξάρτησης). Επιλέγουν λοιπόν εταίρους που εμπνέουν αξιοπιστία για κάθε μορφή συνεργασίας. Η έννοια της αξιοπιστίας φαίνεται να συνδέεται με σταθερό πολίτευμα, συνήθως δημοκρατικό (αν και υπάρχει έντονη επενδυτική δραστηριότητα προς κράτη του τρίτου κόσμου με μη-δημοκρατικά καθεστώτα, που όμως έχουν ανταγωνιστικό κόστος εργασίας ή πρόσβαση σε πρώτες ύλες) σταθερή πορεία οικονομικής ανάπτυξης, πολιτική και κοινωνική σταθερότητα. Παρατηρείται το φαινόμενο, σε κράτη που υπάρχει πολιτική ή κοινωνική αστάθεια, που είναι επομένως αυξημένος ο πολιτικός κίνδυνος, να μειώνονται οι άμεσες ξένες επενδύσεις, να μειώνονται οι καταθέσεις καθώς κεφάλαια μετακινούνται στο εξωτερικό σε πιο

ασφαλές περιβάλλον με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα επιτόκια. Ακολούθως , θα αναλύσουμε ορισμένα γεγονότα που επηρέασαν FDI σε ορισμένα κράτη όπου υπήρχε αυξημένος πολιτικός κίνδυνος.

Στην Ελλάδα, μία χώρα εντός ευροζώνης παρουσιάστηκε κρίση χρέους το 2010 και σοβαρή αδυναμία των κυβερνήσεων να διαχειριστούν το πρόβλημα.Ακολουθεί σχεδιάγραμμα που απεικονίζει το ποσοστό του ελληνικού χρέους εν συγκρίσει με το χρέος των υπολοίπων κρατών της Ευροζώνης συνολικά.

Η πορεία του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ την περίοδο 1999-2010

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Την κρίση χρέους ακολούθησε πολιτική και κοινωνική αστάθεια που εκδηλώθηκε κυρίως με εναλλαγές κυβερνήσεων και κυβερνητικών σχημάτων,σοβαρές απεργιακές κινητοποιήσεις ,μετανάστευση μέρους του πληθυσμού και γενικότερη ανασφάλεια και φόβος -αβεβαιότητα για το μέλλον. Όταν σε ένα περιβάλλον παρατηρούνται τέτοιου είδους γεγονότα, αυτό έχει άμεση επίπτωση στις FDI δηλαδή στις Άμεσες ξένες επενδύσεις, που τροφοδοτούν την τοπική οικονομία και συμβάλλουν στην ανάπτυξη.Οι επενδυτές είτε θα αποσύρουν τις επενδύσεις τους από ένα περιβάλλον αστάθειας , είτε θα αποκλείσουν το ενδεχόμενο να επενδύσουν εκεί στο μέλλον και μέχρι να σταθεροποιηθεί η τοπική οικονομία καθώς γνωρίζουν ότι θα υπάρχουν μεγάλες απώλειες κερδών ή και μεγάλες απώλειες του αρχικού κεφαλαίου σε μία οικονομία που καταρρέει και μειώνεται η κατανάλωση και η ζήτηση προϊόντων. Η μείωση των Άμεσων ξένων επενδύσεων θα επιφέρει με την σειρά της πληθωριστικές πιέσεις, έλλειψη ρευστότητας, μείωση των δημοσίων εσόδων άρα άυξηση του κρατικού χρέους καθώς και ως άμεση επίπτωση αύξηση του επιτοκίου δανεισμού.Παράλληλα, οι διαφορές στο επιτόκιο δανεισμού, στις προσδοκίες αναχρηματοδότησης του κρατικού χρέους και της χρονικής έκτασης της κρίσης φερεγγυότητας, αλλά και της κρίσης ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα, δημιουργούν αυστηρούς δημοσιονομικούς περιορισμούς που αποπληθωρίζουν την οικονομία και την εγκλωβίζουν σε παγίδα ύφεσης, η οποία με τη σειρά της αναπαράγει την κρίση.Λειτουργεί επομένως ως φαύλος κύκλος που ξεκινά από τον πολιτικό κίνδυνο.Η διαφορά μεταξύ του επιτοκίου δανεισμού και του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης έχει σημαντικές επιδράσεις στον τρόπο που οι αγορές προεξοφλούν και αντιλαμβάνονται τη φερεγγυότητα μιας χώρας.(κρίση χρέους και δημοσιονομική λιτότητα στην Ευρωζώνη) Στη συμβατική βιβλιογραφία, η βασική προϋπόθεση διατήρησης της φερεγγυότητας και αξιοπιστίας της οικονομίας είναι η δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων, στο ύψος που προσδιορίζει η διαφορά μεταξύ του ονομαστικού επιτοκίου δανεισμού και του ονομαστικού ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ επί του λόγου χρέους /ΑΕΠ.Ο συνδυασμός φερεγγυότητας και απαιτούμενων πρωτογενών πλεονασμάτων δείχνει σημαντικούς δυνητικούς περιορισμούς στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής, που με την σειρά της αποσταθεροποιεί την εθνική οικονομία.Παρόμοιες αντιδράσεις και αρνητικά

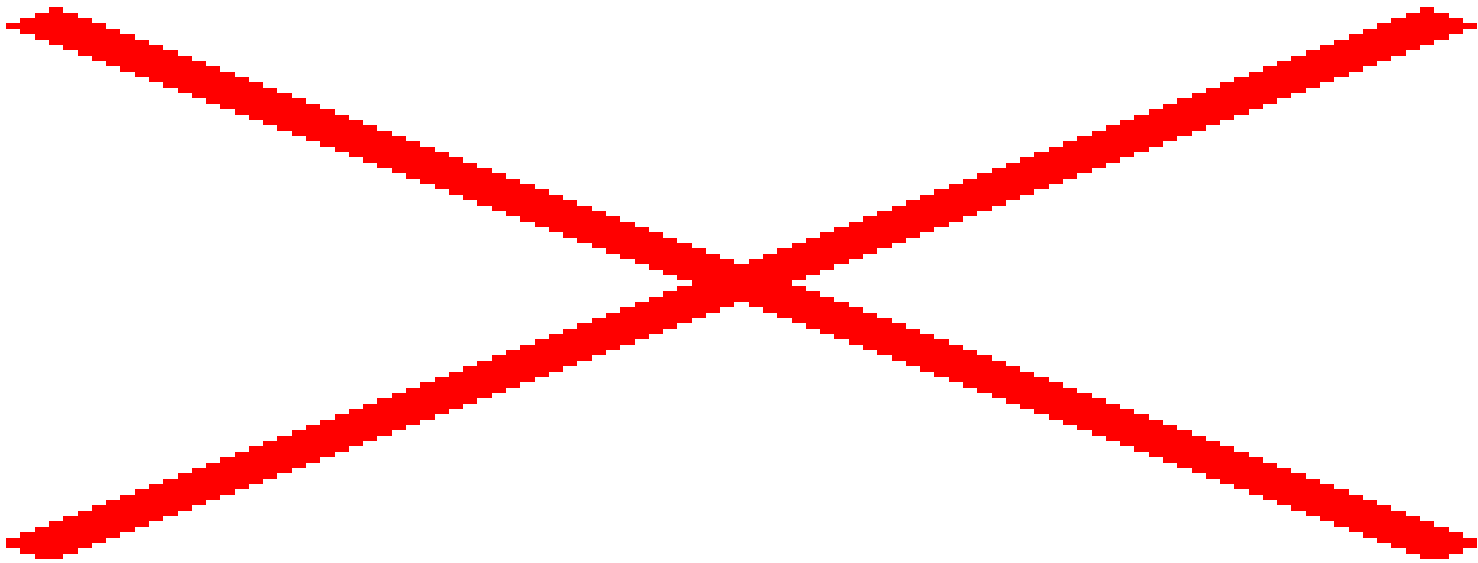
αποτελέσματα συναντούμε και στην αγορά ομολόγων. Όταν οι επενδυτές στην αγορά ομολόγων κρίνουν ότι αυξάνεται για μια χώρα ο κίνδυνος να βρεθεί σε αδυναμία πληρωμών, εξαιτίας π.χ. μιας ύφεσης που θα αυξήσει το δημόσιο έλλειμμα ή μίας πολιτικοκοινωνικής κρίσης, περιορίζουν ή σταματούν την προσφορά ρευστότητας προς αυτήν. Δημιουργείται με τον τρόπο αυτό ένας φαύλος κύκλος κρίσης φερεγγυότητας και ρευστότητας. Η κρίση φερεγγυότητας δημιουργεί αύξηση στο πιστωτικό ρίσκο και περιορισμούς ρευστότητας, ενώ η αύξηση στο κόστος δανεισμού οξύνει την κρίση φερεγγυότητας. Η κρίση φερεγγυότητας - ρευστότητας λειτουργεί ως «αυτοεκπληρούμενη προφητεία», καθώς η εθνική οικονομία καθίσταται αφερέγγυα επειδή οι επενδυτές φοβήθηκαν την αφερέγγυότητά της (De Grauwe, 2011). Παραπάνω επιχειρήσαμε να αναλύσουμε τις επιπτώσεις σε μία οικονομία του πολιτικού κινδύνου. Το παράδειγμα της ελληνικής οικονομικής κρίσης συνδεδεμένο με το περιβάλλον πολιτικής αστάθειας που επικράτησε εκείνη την περίοδο, επιβεβαιώνει την θεωρηση αυτή. Πιο συγκεκριμένα, στο ελληνικό πολιτικό σύστημα προηγήθηκε μία περίοδος πολιτικής αστάθειας με συνεχείς εναλλαγές προσώπων σε νευραλγικές θέσεις, ουσιώδεις για την άσκηση εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής. Αυτή η πολιτική αστάθεια επικράτησε και λόγω της αδυναμίας των Ελληνικών κυβερνήσεων να προβούν σε διαπαγματεύσεις και σε συμφωνία με τους εταίρους σε συνδυασμό με την έντονη αντίδραση στο εσωτερικό της χώρας με έντονες κινητοποιήσεις και απεργίες. Κατά την περίοδο αυτή επήλθαν αλλαγές στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν όπως φαίνεται και από τα επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής στον πίνακα που ακολουθεί.

ΑΕΠ 2006	9,50%		
ΑΕΠ 2010	1,70%		
ΑΕΠ2012	-7,60%		

ΑΕΠ 2015	-0,20%		
----------	--------	--	--

Πηγη ελστατ 2019<https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL15/>- ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Η απότομη πτώση του ΑΕΠ από 9,5% το 2006 σε -0,2% το 2015, αναδεικνύει το μέγεθος της οικονομικής καταστροφής που επηρέασε ή και προκάλεσε πολιτική κρίση. Ας τονίσουμε ότι το ΑΕΠ (GDP) δείχνει ταυτόχρονα το συνολικό εισόδημα της οικονομίας και τις συνολικές δαπάνες που πραγματοποιούνται για το προϊόν της οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες. Περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες δαπανών : την κατανάλωση, την επένδυση τις δημόσιες δαπάνες και τις καθαρές εξαγωγές (Mankiw G., 2010). Επομένως, παρατηρείται πτώση και της ποιότητας ζωής των πολιτών με μείωση της κατανάλωσης και μείωση των δημοσίων δαπανών. Η καθοδική πορεία του ΑΕΠ που αποδεικνύει την ύφεση, προκαλεί και αύξηση της ανεργίας καθώς οι μεταβολές της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών, σχετίζονται στενά με τις μεταβολές στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού στην εγχώρια οικονομία (Mankiw G., 2002). Παράλληλα παρατηρείται και μείωση των άμεσων ξένων επενδύσεων που όπως προαναφέραμε αντανακλούν την πρόθεση μιας οικονομικής οντότητας κατοίκου μίας οικονομίας (άμεσος επενδυτής) να αποκτήσει διαρκές συμφέρον σε επιχείρηση κάτοικο μίας άλλης οικονομίας (επιχείρηση άμεσης επένδυσης). (Gilpin R., 2000)

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΚΑΘΑΡΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΑΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

ΠΗΓΗ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΧΩΡΕΣ	2009	2010	2015	2018
ΓΑΛΛΙΑ	790	505	-118	-24
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	671	201	111	459
ΒΕΛΓΙΟ	84	-74	14	138
Μ.ΒΡΕΤΑΝΙΑ	50	-366	72	135
ΕΛΒΕΤΙΑ	56	30	-60	468

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Παρατηρούμε στον ανωτέρω πίνακα, τις έντονες μεταβολές που επήλθαν κατά την περίοδο πριν την ελληνική κρίση στην αρχή της το 2010, στην κορύφωσή της το 2015, με την πολιτική αστάθεια να αυξάνεται και κατά την εκτόνωσή της κατά το έτος 2018. Οι έντονες αυξομειώσεις, αντανακλούν τον αντίκτυπο σε έναν δείκτη της οικονομίας, όπως είναι οι Αμεσες Ξένες Επενδύσεις, της πολιτικής αστάθειας ..του πολιτικού κινδύνου. Ενδιαφέρον παράδειγμα όμως συνιστά και το παράδειγμα των χωρών του Κόλπου, κατά την περίοδο της Αραβικής Άνοιξης. Ας κάνουμε όμως μία σύντομη ιστορική αναδρομή προκειμένου να δούμε τα βασικά στοιχεία της πολιτικής κρίσης και τον αντίκτυπό τους. Βρισκόμαστε στο 2010, σε μία πολυτάραχη γειτονιά του πλανήτη όπου σημειώνονται έντονες κοινωνικοοικονομικές διαφορές και ανισότητα. Αρχικά, εκδηλώνονται εξεγέρσεις στην Τυνησία και την Αίγυπτο εμφύλια σύρραξη στη Λιβύη, αργότερα εξεγέρσεις στο Μπαχρέιν, τη Συρία και την Υεμένη. Μεγάλες διαδηλώσεις έγιναν επίσης και σε άλλα κράτη που όμως δεν αποσταθεροποιήθηκαν σε τόσο μεγάλο βαθμό καθώς οι κυβερνήσεις τους προέβησαν εγκαίρως σε υποχωρήσεις για να κατευνάσουν τα κινήματα αυτά. Πολλοί ήλπιζαν ότι η "Αραβική Άνοιξη" όπως ονομάστηκε θα έφερνε πολιτική μεταρρύθμιση και κοινωνική δικαιοσύνη. Αντι αυτού όμως επικράτησε βία, καταστολή και έντονες συγκρούσεις. Τα αίτια δεν ήταν θρησκευτικά αλλά κοινωνικά-η φτώχεια, η εξαθλίωση, η καταπίεση καθώς και η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις χώρες αυτές είναι ανησυχητικά στοιχεία για την διεθνή κοινότητα. (Amnesty International, 2012). Αυταρχικοί ηγέτες που παρέμεναν για χρόνια στην εξουσία αναγκάστηκαν να παραιτηθούν από το αξίωμά τους λόγω των εξεγέρσεων αυτών όπως ο Hosni Mubarak στην Αίγυπτο και ο Zine el-Abidine Ben Ali στην Τυνησία. Πέρασαν 8 χρόνια μετά τις πρώτες διαδηλώσεις της Αραβικής Άνοιξης, αλλά οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον Αραβικό κόσμο φαίνονται πιο διαδεδομένες από ποτέ και γίνονται στόχος επικρίσεων, ενώ ένοπλες συγκρούσεις συνεχίζουν να μαίνονται στη Συρία, τη Λιβύη και την Υεμένη, (Human Rights Watch, 2016) μεγιστοποιώντας τον πολιτικό κίνδυνο στις περιοχές αυτές.

Παρατηρούμε ωστόσο ότι εκείνη την χρονικό διάστημα και συγκεκριμένα στις χώρες του Κόλπου ότι δεν μεταβλήθηκε το ύψος των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.

Προσεγγίζοντας και αναλύοντας μία διαφορετική περίπτωση εκείνη του Μεξικού, το 1994, όπου επικράτησε πολιτική αστάθεια μετά την δολοφονία ενός επιφανούς πολιτικού αρχηγού που συμπαρέσυρε ακόμα και την παγκόσμια χρηματοπιστωτική αγορά (Mankiw G., 2002) Εξαιτίας του γεγονότος αυτού, αντιμετώπιζαν το Μεξικό σαν μία ασταθή χώρα, σε αντίθεση με όσα πίστευαν προηγουμένως. Άμεσο αποτέλεσμα ήταν ξένοι επενδυτές αλλά και οι πολίτες του κράτους αυτού, να αποσύρουν κάποια από τα κεφαλαιακά τους αποθέματα που είχαν τοποθετήσει στο Μεξικό προκειμένου να τα μεταφέρουν σε κράτη που θεωρούνταν ασφαλή. Η φυγή κεφαλαίων (capital flight), συνδέεται με μεταβολή στην ισορροπία και αναλύεται με βάση το υπόδειγμα για την ανοικτή οικονομία. Οι πραγματικές οικονομίες είναι ανοικτές, συναλλάσσονται με άλλες οικονομίες σε ολόκληρο τον κόσμο, αναμιγνύονται στο διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, αναμιγνύονται στο διεθνή δανεισμό, οι επιπτώσεις όμως σε οποιαδήποτε μεταβολή σε κάποια χώρα του πλανήτη ενδεχομένως να είναι ολέθριες λόγω της έντονης Αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών. Ο Gilpin στο βιβλίο του Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία, αναφέρει ότι η έντονη μεταφορά κεφαλαίων από χώρα σε χώρα ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, κατά τους οικονομολόγους, οφείλονταν στις διαφορές μεταξύ των κρατών ως προς τους ρυθμούς απόδοσης και στο επενδυτικό ρίσκο (που συνδέεται με τον πολιτικό κίνδυνο). Άρα, ο πολιτικός κίνδυνος που δημιουργεί γενικευμένη αβεβαιότητα, μειώνει τους ρυθμούς απόδοσης (λόγω μείωσης GDP όπως είδαμε νωρίτερα) και μεγιστοποιεί το επενδυτικό ρίσκο (λόγω της αύξησης της αβεβαιότητας) και επιφέρει κινήσεις-μεταφορά κεφαλαίων από ασταθές σε σταθερό περιβάλλον, κράτος ή περιοχή του πλανήτη. (capital flight) Η φυγή κεφαλαίων από μία οικονομία έχει ως αποτέλεσμα την μείωση των δανειακών κεφαλαίων που ενισχύεται και από την μείωση της αποταμίευσης των πολιτών του κράτους (λόγω μείωσης των εισοδημάτων) που επιφέρει αύξηση του επιτοκίου δανεισμού και των εγχώριων επενδύσεων (δεν φτάνει που μειώνονται οι άμεσες ξένες επενδύσεις μειώνονται και οι εγχώριες επενδύσεις λόγω αύξησης των επιτοκίων δανεισμού και μείωσης της ρευστότητας). Επειδή ένα υψηλό επιτόκιο κάνει πιο ακριβό τον δανεισμό, η ποσότητα των δανειακών

κεφαλαίων που ζητούνται μειώνεται καθώς αυξάνεται το επιτόκιο (Mankiw G., 2002). Όλα όσα προαναφέρθηκαν δημιουργούν ασφυξία στην εγχώρια αγορά που εκτονώνεται και επιφέρει υποτίμηση του νομίσματος ή εσωτερική υποτίμηση κάνοντας μακροπρόθεσμα την οικονομία περισσότερο ανταγωνιστική έως ότου επανέλθουμε σε ένα νέο σημείο ισορροπίας εάν επέλθει και πολιτική σταθερότητα με διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Στο Μεξικό από το Νοέμβριο του 1994 έως τον Μάρτιο του 1995 το επιτόκιο στα κρατικά ομόλογα αυξήθηκε από 14% σε 70%. Παράλληλα, υποτιμήθηκε η αξία του πέσο, του εθνικού νομίσματος, από 29 σε 15 σεντς των ΗΠΑ ανά πέσο. Παρά το γεγονός ότι η φυγή κεφαλαίων επηρεάζει περισσότερο την χώρα από όπου φεύγει το κεφάλαιο, επηρεάζει και άλλες χώρες. Όταν, παραδείγματος χάριν, σημειώθηκε εκροή κεφαλαίων, από το Μεξικό προς τις ΗΠΑ παρουσιάστηκε αντίθετη επίδραση στην οικονομία των ΗΠΑ με μείωση των καθαρών ξένων επενδύσεων, ανατίμηση της αξίας του δολαρίου και μείωση των επιτοκίων. Επομένως, ο πολιτικός κίνδυνος και η αστάθεια σε μία χώρα δεν επηρεάζει μόνο την εθνική οικονομία αλλά και τις οικονομίες άλλων κρατών περισσότερο εκείνων που συνδέονται άμεσα. Επίσης, ο πολιτικός κίνδυνος, μπορεί να εμφανιστεί και με μία απλή δήλωση κάποιου κρατικού αξιωματούχου και να επιδράσει στο άμεσο μέλλον αλλά με μικρότερες σαφώς απώλειες. Ως παράδειγμα μπορούμε να φέρουμε εκείνη την δήλωση της 22ας Σεπτεμβρίου 1995 του εκπροσώπου τύπου Newt Gingrich που "απειλήσε να κυρήξει τις ΗΠΑ εκπρόθεσμες στο χρέος τους, για πρώτη φορά στην ιστορία του έθνους", σύμφωνα με δημοσίευμα των New York Times, "προκειμένου να πιέσει την κυβέρνηση Κλίντον να ισοσκελίσει τον προϋπολογισμό σύμφωνα με τους όρους των Ρεπουμπλικανών". Ο πολιτικός ανταγωνισμός εμφάνισε τον πολιτικό κίνδυνο, καθώς την ίδια μέρα το επιτόκιο των 30-ετών κρατικών ομολόγων των ΗΠΑ αυξήθηκε από 6,46% σε 6,55% και η συναλλαγματική ισοτιμία μειώθηκε από 102,7 σε 99 γιέν ανά δολάριο. Παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι άνθρωποι αμφισβήτησαν την ανακοίνωση αυτή, η επίδρασή της ήταν τρόπον τινά παρόμοια με εκείνη του πολιτικού κινδύνου στο Μεξικό το 1994, με την διαφορά ότι είχε μικρότερη διάρκεια (Mankiw G., 2002, σελ 471). Για να αναφερθούμε σε ένα πιο πρόσφατο παράδειγμα, στην απόφαση των πολιτών της Μεγάλης Βρετανίας να αποχωρήσουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε συνδυασμό με την αδυναμία των βρετανικών κυβερνήσεων να συνάψουν συμφωνία αποχώρησης από την Ένωση, στην ουσία δηλαδή της αποτυχίας των

διαπραγματεύσεων, είχε ως αποτέλεσμα την πτώση της αξίας της λίρας. Ανακεφαλαιώνοντας, ο πολιτικός κίνδυνος επιδρά στο ύψος του επιτοκίου, στη συναλλαγματική ισοτιμία, στις Αμεσες Ξένες Επενδύσεις, στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και συνακόλουθα στο ποσοστό της ανεργίας (Όπως στο παράδειγμα της ελληνικής οικονομίας). Το σύνολο των εκβάσεων του πολιτικού κινδύνου δεν εντοπίζονται μόνο στον οικονομικό τομέα αλλά εμείς θα διαβαθμίσουμε τις επιπτώσεις, τις δυνητικές απώλειες δηλαδή τα ανεπιθύμητα, αρνητικά αποτελέσματα μόνο στον οικονομικό τομέα. Ακολουθώντας, αναπαριστούμε την μήτρα κινδύνων συγκεντρώνοντας τους κινδύνους που απορρέουν από τον πολιτικό κίνδυνο, με γνώμονα τον βαθμό επιρροής τους.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΤΑΘΕΙΑ

RISK MATRIX Πιο συχνό

ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ

πιο πιθανό

		Exports	Currency.4	FDI.5
		Imports	GDP.2	Interest Rate.3
	Unemployment.1	Inflation	Investments	

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ

Λιγότερο συχνό

λιγότερο πιθανό

1. ΑΝΕΡΓΙΑ

UNEMPLOYMENT

2. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ GROSS DOMESTIC PRODUCT/GDP

3. ΕΠΙΤΟΚΙΟ

INTEREST RATE

4. ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ FOREIGN DIRECT INVESTMENTS

5. ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΟΤΙΜΙΑ CURRENCY

Παρατηρούμε ότι αυτό που συνέβη σε όλες τις περιπτώσεις, ήταν η υποτίμηση του νομίσματος που επέφερε μεταβολές στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις. Έπειτα επηρεάστηκε το Ακαθαριστο Εγχώριο Προϊόν αλλά όχι σε όλες τις περιπτώσεις καθώς επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες. Η μεταβολή στο ΑΕΠ επιφέρει μεταβολές στις εισαγωγές και στις εξαγωγές καθώς και στην κατανάλωση. Η αύξηση του επιτοκίου επιφέρει μείωση και στις εγχώριες επενδύσεις και αύξηση της ανεργίας. Η μήτρα κινδύνου, είναι μία απεικόνιση της κατάστασης ή οποία όμως παρουσιάζεται και συντίθεται με υποκειμενικά κριτήρια καθώς για κάθε χώρα και για κάθε κυβέρνηση είναι διαφορετικός ο ορισμός του κινδύνου αλλά και ο χαρακτηρισμός των επιπτώσεών του. Παραδείγματος χάριν, ορισμένα κράτη προκαλούν υποτίμηση του νομίσματος, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένους μηχανισμούς, για να γίνουν πιο ανταγωνιστικά στην διεθνή οικονομία και να αυξήσουν τις εξαγωγές τους. Επομένως, συγκεκριμένα αποτελέσματα διαφορετική χρονική στιγμή έχουν διαφορετική αξία. Εμείς αναλύσαμε και απεικονίσαμε την συνήθη διαδικασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και κίνδυνος

4.1 Θεωρητικό Υπόβαθρο

Παρατηρείται ότι σε διεθνές επίπεδο , οι παράγοντες που δρουν κατασταλτικά στις οικονομικές και εμπορικές δραστηριότητες επηρεάζονται από πολιτικές δραστηριότητες .Παράγοντες όπως η κυβερνητική σταθερότητα,ο προγραμματισμός των επενδυτικών προγραμμάτων, το προσφιλέ κλίμα για πολυεθνικές επιχειρήσεις,η ασφάλεια δομών και των δικτύων είναι κρίσιμοι προκειμένου να αποφευχθούν δραστηριότητες από τις οποίες απορρέει κίνδυνος για την οικονομία.Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, ο κίνδυνος στα οικονομικά σχετίζεται με την μεταβλητότητα των δυνητικών αποτελεσμάτων μιάς επένδυσης γύρω από την αναμενόμενη τιμή (Λελεδάκης ,2007)

4.2 Δεδομένα και Περιγραφικά Στατιστικά

Επιχειρώντας μία αξιολόγηση του κινδύνου **πάνω στις ΑΞΕ** θα χρειαστούμε στατιστικά στοιχεία και μεθοδολογία για να προβούμε σε εγκυρα συμπεράσματα.Θα παρατηρήσουμε τις αποδόσεις κρατών που κατά το περελθόν παρουσίασαν αξιοσημείωτη επενδυτική δραστηριότητα μελετώντας την σε συνάρτηση με την πολιτική σταθερότητα. **Χρησιμοποιούμε δεδομένα για τις ροές ΑΞΕ (FDI flows) σε 46 χώρες μεσαίου και υψηλού εισοδήματος** κατά την περίοδο 1990-2015. Τα δεδομένα που ακολουθούν αντλήθηκαν από την βάση δεδομένων του UNCTAD. Επιπλέον , συλλέξαμε

δεδομένα από τον ΟΟΣΑ για το ΑΕΠ, το κατα κεφαλήν ΑΕΠ, τους φορολογικούς συντελεστές, το άνοιγμα στο εμπόριο, τον ρυθμό πληθωρισμού και τα κόστη εργασίας. Επιπλέον, για να μετρήσουμε τον κίνδυνο που συνδέεται με θεσμικά και ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά, χρησιμοποιούμε μεταβλητές από την βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank) *Worldwide Governance Indicators*. Η βάση αυτή παρουσιάζει έξι δείκτες που μετρούν την ποιότητα διακυβέρνησης στην κάθε χώρα. Στην ανάλυσή μας και για την τεκμηρίωση της παρούσας εργασία παρουσιάζουμε τον δείκτη Πολιτικής Βίας (Political Violence), τον δείκτη Κράτους Δικαίου (Rule of Law) και τον δείκτη Ελέγχου της Διαφθοράς (Control of Corruption). Οι προαναφερόμενοι δείκτες βασίζονται σε ερωτηματολόγια και στατιστική επεξεργασία. Λαμβάνουν τιμές από -2,5 έως 2,5 Σημειώνεται ότι οι υψηλότερες τιμές δείχνουν περισσότερο ποιοτική διακυβέρνηση. Οι μεταβλητές περιγράφουν την λειτουργία της οικονομίας σε διαρθρωτικό επίπεδο και ακραιφνώς επηρεάζουν τις επενδυτικές αποφασίες των πολυεθνικών επιχειρήσεων όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα. Τα περιγραφικά στατιστικά των βασικών μεταβλητών της εμπειρικής ανάλυσης απεικονίζονται στον Πίνακα 1.

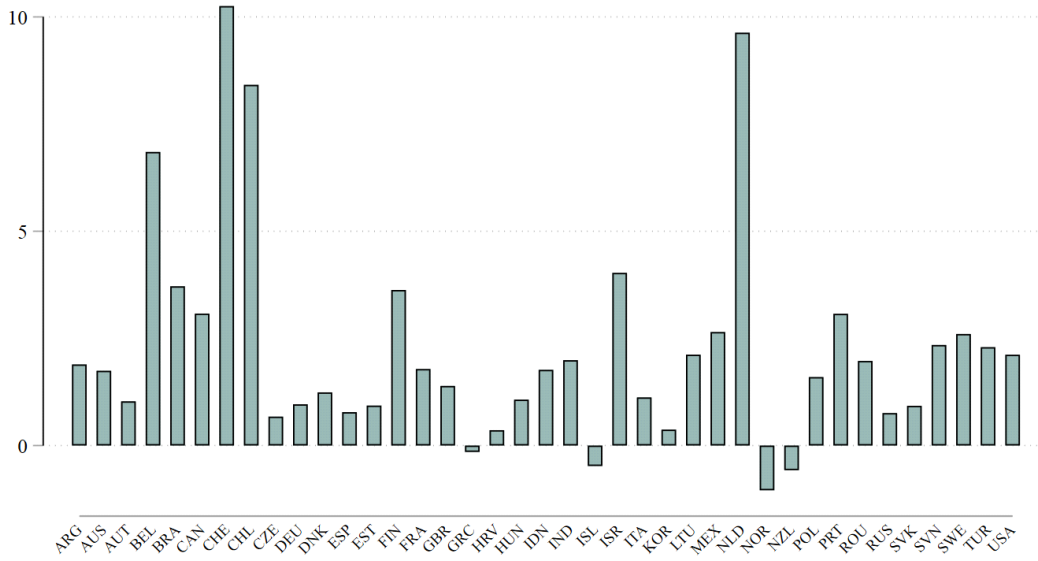
Πίνακας 1: Περιγραφικά Στατιστικά

	Mean	Median	Min	Max	St.Dev
FDI Flows (USD Bil)	17.161	4.985	-31.689	379.894	34.627
FDI Flows % GDP	3.999	2.059	-78.823	255.423	11.666
Trade % GDP	85.04	68.713	13.753	455.277	60.576
Inflation	22.479	3.111	-18.93	2700.442	161.522
GDP Growth	3.056	3.092	-23.1	34.5	4.264
GDP	1.18e+12	3.17e+11	7.05e+09	1.72e+13	2.39e+12
Political Violence Index	.501	.7	-2.095	1.76	.805
Rule of Law Index	.93	1.04	-1.201	2.1	.877
Corruption Index	.907	1.003	-1.446	2.47	1.014

Αναφορικά με τις εισερχόμενες ΑΞΕ (Inward FDI flows), παρατηρούμε ότι η πορεία τους εμφανίζει έντονες διαφοροποιήσεις κατά την διάρκεια της περιόδου που εξετάζουμε. Όπως αναφέρεται σε μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδας (2018) μέχρι της αρχές του 21ου αιώνα, οι ροές ΑΞΕ πραγματοποιούνταν μεταξύ ανεπτυγμένων κρατών. Ωστόσο, μετά το 2012, οι χώρες εκτός των G20 φαίνεται να είναι περισσότερο ελκυστικός προορισμός καθώς συγκεντρώνει πάνω από το 50% των παγκόσμιων ΑΞΕ. Στο γράφημα 2 παρουσιάζονται οι ροές ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας υποδοχής για το 2015. Παρατηρούμε ότι δεν παρουσιάζονται δεδομένα για την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο που αποτελούν ειδικές περιπτώσεις με ποσοστό άνω του 50% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη αναφορά του UNCTAD (2019) οι παγκόσμιες ροές ΑΞΕ παρουσιάζουν συνεχή μείωση από το 2016 μέχρι το 2018 με πιο έντονη τη μείωση στις ανεπτυγμένες χώρες. Από τις ανατυσσόμενες χώρες, ξεχωρίζουν όμως εκείνες που έχουν πιο ευνοϊκό εγχώριο περιβάλλον σχετικά με την λειτουργία της οικονομίας και τις υποδομές. (K.Dellis, 2017)

Γράφημα 2: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ

FDI flows % GDP
2015

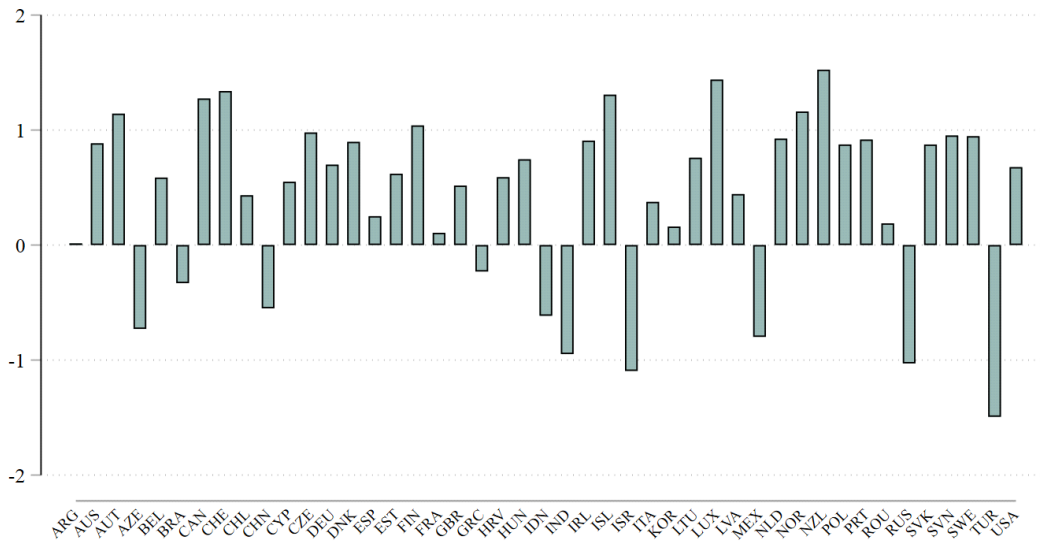

Source: UNCTAD

Σύμφωνα με μελέτη της ΤτΕ (2018) η Ελλάδα καθυστέρησε να αποτελέσει προορισμό των ΑΞΕ και ξεπέρασε τις ροές ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων μόνο μετά το 1990. Το κύριο χαρακτηριστικό της πορείας των εισροών ΑΞΕ είναι η επιβράδυνση εν συγκρίσει με τις τάσεις που επικρατούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε τρίτα κράτη. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος, η χώρα αργησε να επωφεληθεί από την κατακόρυφη αύξηση ΑΞΕ μετά το 2000 και η ανοδική πορεία στις εισροές διεκόπη απότομα από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης το 2009. (Κ., Dellis, 2017) Σε σχέση με την Ελλάδα, τα δεδομένα δείχνουν ότι κράτη της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. έχουν υψηλότερα ποσοστά, είτε λόγω μεγαλύτερης αγοράς (πχ. Πολωνία) είτε επίσης εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποίησαν επιτυγχάνοντας την αποτελεσματικότερη λειτουργία των επιχειρήσεων (Εσθονία, Λετονία). Στα γραφήματα 3,4 και 5 παρουσιάζεται η επίδοση των χωρών στους δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας για το 2015.

Γράφημα 3: Δείκτης Πολιτικής Σταθερότητας και Βίας

Political Stability & Violence
2015

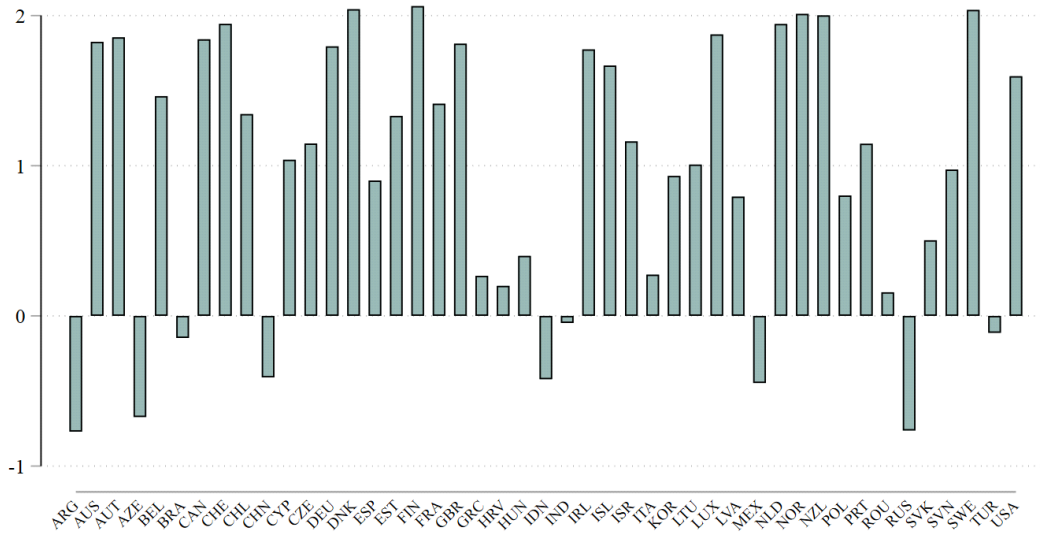
Source: World Bank WGI

-2.5 - 2.5 (2.5 = More Stability)

Παρατηρούμε στο Γραφημα 3 τις πολύ χαμηλές επιδόσεις της Τουρκίας της Ρωσίας και του Ισραηλ. Βεβαία, το Ισραηλ λόγω της ανάπτυξης της έρευνας και των πολιτικών ανάπτυξης καθώς και της έντονης επιχειρηματικότητας βρίσκεται στις υψηλές θέσεις των ρωών ΑΞΕ. Στο Γράφημα 4 βλέπουμε πως σε σχέση με το Κράτος Δικαίου και την ποιότητα απόδοσης διακαιουσύνης, τις πρώτες θέσεις κατέχουν οι Σκανδιναβικές χώρες. Η επίδοση της Ελλάδας από τις χαμηλότερες και μάλιστα πολύ χαμηλότερη από τις χώρες της Βαλτικής, την Κύπρο και την Τσεχία. Το αξιόπιστο νομικό σύστημα αλλά και η άμεση αναδιοργάνωση γραφειοκρατικών θεμάτων είναι καίριας σημασίας για τις επενδύσεις πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Γράφημα 4: Δείκτης Κρατους Δικαίου

Rule of Law
2015

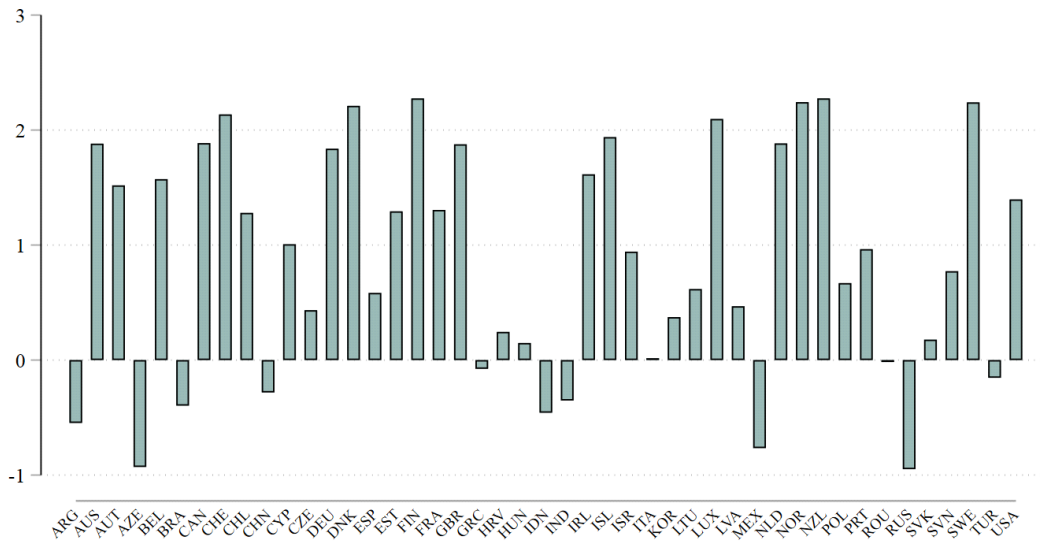
Source: World Bank WGI

-2.5 - 2.5 (2,5 = Best)

Στο Γράφημα 5 εμφανίζεται ο δείκτης ελέγχου της διαφθοράς που παρουσιάζει την θέση της Ελλάδας και της Ιταλίας παρα τη συμμετοχή τους στην Ε.Ε., καθώς και τις γνωστές αδυναμίες χωρών όπως η Ρωσία και η Αργεντινή.

Γράφημα 5: Δείκτης Ελέγχου Διαφθοράς

Control of Corruption 2015

Source: World Bank WGI

-2.5 - 2.5 (2,5 = Less Corruption)

5. Συμπεράσματα-Επίλογος

Στην προσπάθειά μας να διαβαθμίσουμε τον κίνδυνο που απορρέει για τις εθνικές οικονομίες, αξιοποιήσαμε στοιχεία από τον επίσημο διαδικτυακό τόπο της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Τα στοιχεία, όμως αυτά απορρέουν από τις εκτιμήσεις και τους οικονομικούς δείκτες που χρησιμοποίησαν εκείνοι που τα παρουσίασαν. Παράλληλα, η ποιότητα ζωής είναι ένα asset που δεν μπορεί να ποσοτικοποιηθεί και να παρουσιαστεί με κάποιο σχεδιάγραμμα, ενώ συνήθως δεν ενδιαφέρει μερίδα των μελετητών. Σε κάθε μελέτη της οικονομίας υπεισέρχεται ο ανθρώπινος παράγοντας και επιδρά στην περιγραφή και στην αξιολόγηση βασικών παραγόντων των οικονομικών δραστηριοτήτων. Στην παρούσα εργασία παρουσιάσαμε τις επιπτώσεις του πολιτικού κινδύνου στην εθνική οικονομία ήτοι, την πτώση του Α.Ε.Π. Μείωση -κατά περίπτωση- των Α.Ξ.Ε. καθώς και την υποτίμηση του νομίσματος. Οι συνέπειες μεταβάλλονται σχετιζόμενες με την λήψη αποφάσεων των επενδυτών και των ισχυρών οικονομικών παραγόντων ενός κράτους καθώς και των πολιτικών που κατέχουν θέσεις εξουσίας. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται καθώς και οι αντιδράσεις των επενδυτών στις μεταβολές, εξηγούνται εν μέρει και από την επιστήμη της ψυχολογίας καθώς υπάρχουν ένστικτα που ωθούν το άτομο να προστατέψει τον εαυτό του και τα κερκτημένα

του από την κρίση ή την καταστροφή. Εκείνες οι αντανακλαστικές κινήσεις, συνδυαζόμενες, δημιουργούν μία δίνη που επηρεάζει τους οικονομικούς κύκλους, διαμορφώνοντας ένα συνεχές στο διάβα των αιώνων. Η αξία της ανάλυσης εμπεριέχεται στον τρόπο που θα χρησιμοποιηθεί προκειμένου να αποφευχθούν οι επιδράσεις του κινδύνου και να περιοριστεί η αβεβαιότητα. Η μείωση της αβεβαιότητας, μέσω της γνώσης, καθώς και η διαχείριση των κινδύνων-κάθε μορφής- συνδέονται με τα συστατικά, επιπτώσεις, ορισμούς καθώς και με την συχνότητα εμφάνισής τους. Η προσεκτική μελέτη τους μας φέρνει πιο κοντά στην βεβαιότητα, στην διαιώνιση των συνθηκών που οδηγούν στην οικονομική ευημερία και στην ορθή αντιμετώπιση κοινωνικοπολιτικών ζητημάτων για ένα καλύτερο, πιο σταθερό μέλλον.

Κατάλογος Πηγών

1. Aven T.(2010)Minsceptions of risk.Whilely,Chichester
- 2.Aven T.(2014)Risk Surprises And Black Swans, Routledge New York
3. Bremmer, Jan N. [2007], *The strange world of human sacrifice*, Leuven: Peeters,
- 4.Cateora,Gilly,Graham(2011)International Marketing Fifteenth Edition,Paperback.
- 5.Corinne,Bieder,Gilles(2017)The Illusion Of Risk Control Safety Management
- 6.Deceanu Liviu,Pintea Mirela,Thalassinos E.,Zampeta Vicky(2010),New dimensions of country riskin the context of the current crisis:a case study for Romania and Greece,International Strategic Management Association.
- 7.De Grauwe Paul,(2011)The governance of a fragile Eurozone,Ceps working Document.

8. Deresky Helen (2003) International Management: Managing Across Borders and Cultures, Pearson
9. Dipazza, Bremmer(2006) Risk Management in Emerging Markets: Issues, Framework and Modeling, Emerald
10. Friedman ,Kim(1988) The dynamics of interfirm Relationships: Markets and Organization in Japan, Edward Elgan Publishing
11. Giddy Ian,(1996) Παγκόσμιες Χρηματοπιστωτικές Αγορές, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση
12. Gilpin Robert,(2007) Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα
13. Howell, Chaddick(1994) Article in The Columbia Journal of World Business 29(3):70–91 · September 1994
14. Jakobsen Espen,(2010) Monotone Schemes, Encyclopedia of Quantitative Finance
15. Keillor, Hauser, Griffin(2009) The relationship between political risk, national culture and foreign direct investments as a market entry strategy, Innovative Marketing, Volume 5, issue 1
16. Kennedy Charles (1988) Political risk management: A portfolio planning model, business Horizons Volume 31, Issue 6, page 29
17. Kruja, Dragusha(2014) The impact of Political Risk on Foreign Direct Investment

- 18.Kobrin J.(1979), Political Risk:a Review and Reconsideration
- 19.Laura Alfaro,Sebnem kalemli(2008)Why doesn t capital flow from rich to poor countries,The MIT Press Journals
- 20.Mankiw Gregory,(2002) Αρχές της Οικονομικής,Αθήνα,Τυπωθήτω
- 21.Motet Gilles, Uncertainty: New Perspectives,Questions And Proposals,Research Gate
- 22.Rimmerde Vries(2010),Global Capital Markets, Issues and Implications
- 23.Simon Herbert: Models of Bounded Rationality. Volume 1: Economic Analysis and Public Policy. Volume 2: Behavioural Economics and Business Organization: 1982 (reprinted 1983), Cambridge, MA: MIT Press. 478
- 24.Slovic P.,Braman D. Gastil J Kahan D.,(2006) Fear of democracy : a cultural evaluation of sunstein on risk Harv.Low Rev.119p.1094
- 25.Stapenhurst Frederick (1992),The Theoretical Underpinnings of Political Risk Assessment
- 26.Theodorou Jerry, (1993)Political risk reconsidered,International Journal of Intelligence and counterIntelligence,Volume 6,Issue 2
- 27.Howell Llewellyn,Chaddick Brad(1994)Models of Political Risk for Foreign Investment and Trade:an assessment of three

approaches,The Columbia Journal of World Business,Volume 29,Issue 3,page 74

28.ΔΕΛΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, David Sondermann, Isabel Vansteenkiste
Determinants of FDI inflows in advanced economies
structures matter European Central Bank(2017)

29.Λαπατσιώρας,Μήλιος,Οικονομάκης (2011) Εισαγωγή στην
Οικονομική Ανάλυση, Ελληνικά Γράμματα

30.Λέκκας,Ανδρεαδάκης(2015),Κίνδυνοι,Κρίσεις
καταστροφες,Ταξινόμηση

